

ЮРИДИЧНІ ЗАСАДИ АДАПТАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЄС ДО КЛІМАТИЧНОЇ КРИЗИ В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

ПОЛИЧ Валерія Павлівна - доктор філософії, асистент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4443-4890>
УДК 347.92:631

ЖУКОВ Ігор Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1374-196X>
DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.20>

У межах дослідження здійснено комплексний аналіз нормативно-правової бази адаптації сільськогосподарського сектора Європейського Союзу до наслідків кліматичних змін із урахуванням актуальних викликів у сфері продовольчої безпеки та глобальної екологічної нестабільності. Окреслено архітектоніку чинних регуляторних механізмів, включно зі стратегічними документами ЄС, нормативними актами та фінансово-індикаторними інструментами, що забезпечують аграрну трансформацію та сталість виробництва в умовах змін клімату. Проведено систематизацію та класифікацію ключових нормативних документів, серед яких Регламент (ЄС) 2021/2115, Регламент (ЄС) 2021/1119, Регламент (ЄС) 2023/1420, Стратегія адаптації до зміни клімату (2021) та координаційний механізм EFSAI, із визначенням їхньої ролі у регулюванні аграрних суб'єктів та контролі за виконанням адаптаційних заходів. Доведено, що правова система ЄС функціонує як поліцентрична модель, у якій адаптаційна політика реалізується через комбіноване застосування імперативних норм, програмно-цільових стратегій, індикаторної звітності та системи фінансування, що стимулює екологічно безпечне і економічно ефективно ведення сільськогосподарства. Особлива увага приділена правовим інструментам сталого використання земель, екосхемам, системам екологічного моніторингу та управління ризиками, що

виступають ключовими елементами впровадження адаптаційних рішень на рівні окремих господарств та регіонів. Проаналізовано механізми координації між національними органами та інституціями ЄС, що забезпечують інтеграцію адаптаційної політики до інструментів Спільної аграрної політики, а також оцінено ефективність процедурного закріплення правового статусу аграрних суб'єктів у площині кліматичних викликів. Зроблено висновок про необхідність подальшого удосконалення нормативного регулювання та розробки комплексних методик правової оцінки адаптаційних заходів, що дозволить підвищити ефективність управлінських рішень у сфері продовольчої безпеки, зменшити ризики втрат сільськогосподарської продукції та посилити стійкість аграрного сектора до змін клімату на рівні ЄС та окремих держав-членів.

Ключові слова: адаптація, аграрний сектор, кліматичні ризики, продовольча безпека, правове регулювання, Європейський Союз, стратегічні плани, екосхеми, нормативні акти, EFSAI.

Постановка проблеми

Адаптація сільськогосподарського сектора Європейського Союзу до змін клімату поступово трансформувалася з технічного напрямку в складову правового регулювання продовольчої безпеки. Водночас

нормативно-правова база залишається фрагментарною та нерівномірно імplementованою в різних державах-членах. Найявні правові інструменти значною мірою ґрунтуються на положеннях вторинного законодавства та стратегічних програмних документах, зокрема Farm to Fork Strategy [1], EU Climate Law [2] та Common Agricultural Policy 2023–2027 [3], які здебільшого мають декларативний характер і потребують уточнення як у змістовій, так і в процедурній площині. Включення екологічних вимог у регуляторне поле агросектору відбувається переважно через механізми м'якого права, що не забезпечує належного юридичного захисту аграрних виробників в умовах зростання кліматичних загроз. Складною для регулювання залишається сфера правової організації ризиків, пов'язаних із деградацією ґрунтів, дефіцитом водних ресурсів та зміщенням аграрних сезонів, що утруднює встановлення обсягу юридичних зобов'язань держав щодо адаптації та компенсації наслідків для продовольчих систем. У результаті залишається невизначеним правовий статус аграрного виробника як суб'єкта, вразливого до кліматичних змін, що послаблює ефективність інституційного реагування та ускладнює формування цілісної правової моделі забезпечення продовольчої безпеки в ЄС.

Стан дослідження проблеми

Хоча останнім часом спостерігається зростання інтересу до досліджень кліматичної політики та сільськогосподарського регулювання, правові засади адаптації аграрного сектора Європейського Союзу до кліматичної кризи залишаються лише частково опрацьованими. В українському правознавстві ця тематика поки не набула системного вивчення, тоді як у європейських міждисциплінарних роботах вона розглядається переважно в контексті ширших агроєкологічних трансформацій. У межах аналізу правових ініціатив ЄС, що стосуються продовольчої безпеки, С. Galanakis, М. Daskalakis та їх колеги [4] окреслили зв'язок між кліматичними стратегіями, зокрема Farm to Fork, EU Climate

Law і Common Agricultural Policy, та екологічними стандартами агровиробництва. Правову трансформацію аграрної політики під тиском Європейського зеленого курсу (European Green Deal) на прикладі Туреччини досліджував Y. Ataseven [5], зробивши спробу екстраполяції ризиків для країн, що прагнуть інтеграції до внутрішнього ринку ЄС.

На потребі створення нормативно-гнучких і міжсекторальних механізмів, які враховують кліматичну вразливість сільського господарства, наголошують А. Wijerathna Yara та R. Pathirana [6]. Питання взаємозалежності між аграрними субсидіями, правовими стимулами та ризиками екологічних змін розглядали М. Afaq і М. Okitasari [7], акцентуючи на небезпеках надмірної політичної гнучкості у формуванні правового поля. Зобов'язання держав-членів ЄС щодо стійкого аграрного розвитку та правові виклики в умовах кліматичних загроз аналізували L. Lipper і R. Cavatassi [8], які підкреслили потребу в чітких нормативних приписах. У роботі G. L. Kyriakopoulos та I. Sebos [9] критично розглянуто відомчу розрізненість правових механізмів, що обмежує ефективність адаптаційних заходів.

Регіональні особливості правового реагування в країнах Західних Балкан проаналізовано F. Ž. Županić, D. Radić та I. Podbregar [10], зосереджуючи увагу на бар'єрах у нормативному впровадженні. Біологічний вимір правової адаптації у зв'язку з глобальним потеплінням висвітлено в дослідженні М. Janni, Е. Maestri та ін. [11], де обґрунтовано потребу у врахуванні впливу кліматичних факторів на сільськогосподарські культури й захист урожаю. Досвід Афганістану щодо юридичного реагування на кліматичні загрози в контексті продовольчої безпеки подано в роботі L. Safi, М. Mujeeb та ін. [12]. Для країн Африки південніше Сахари D. O. Omokpariola, С. Agbanu Kumordzi та ін. [13] фіксують наявність прямих правових ризиків, зокрема у формі нестабільного врожаю й відсутності компенсаційних інструментів. Завершують огляд праці М. С. Tirado, J. L. Vivego Pol та ін. [14], які доводять необхідність інтеграції правових

механізмів у галузях охорони здоров'я, довкілля та агровиробництва задля забезпечення харчової безпеки в умовах кліматичних викликів.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є з'ясування правових підходів до адаптації аграрного сектору Європейського Союзу до кліматичних змін в умовах загострення загроз продовольчій безпеці. Для досягнення цієї мети передбачено розв'язання таких наукових завдань:

- проаналізувати зміст ключових нормативно-правових актів Європейського Союзу, спрямованих на забезпечення кліматичної стійкості сільськогосподарського виробництва;
- визначити механізми інтеграції адаптаційних цілей у правову архітектуру стратегій ЄС, що стосуються аграрного сектору;
- виявити законодавчі прогалини, які перешкоджають ефективному впровадженню кліматичних заходів на рівні держав-членів;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення правового регулювання продовольчої безпеки з урахуванням міжгалузевого підходу та кліматичних викликів.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна дослідження полягає у формулюванні правових засад адаптації аграрного сектору Європейського Союзу до кліматичних змін у зв'язку з викликами продовольчої безпеки, з акцентом на аналізі функціонування нормативних механізмів у рамках вторинного права ЄС. Проведено систематизацію політик, стратегічних документів та правових актів, що регулюють поєднання екологічних і продовольчих цілей у сільському господарстві, з виокремленням проблем імплементації в державах-членах. Обґрунтовано необхідність перегляду правового статусу агровиробника як суб'єкта, уразливого до кліматичних ризиків, що дозволяє сформулювати концептуальні підходи до вдосконалення правового регулювання адаптаційної по-

літики в межах спільної аграрної стратегії ЄС.

Виклад основного матеріалу

Регулювання адаптації аграрного сектору Європейського Союзу до змін клімату реалізується через законодавство, що враховує вимоги кліматичної, сільськогосподарської та продовольчої політики. Ключовим інструментом правового впливу виступає Спільна аграрна політика ЄС на 2023 –2027 роки (Common Agricultural Policy – CAP), закріплена в трьох базових регламентах, чинних на момент підготовки цього дослідження [15].

Регламент (ЄС) № 2021/2115 Європейського парламенту та Ради встановлює вимоги до структури національних стратегічних планів, у яких зміни клімату розглядаються як фактор ризику для аграрного виробництва. Зокрема, визначено обов'язки держав-членів щодо впровадження правових механізмів у сфері екосхем, вуглецевої агрономії, скорочення викидів парникових газів та охорони ґрунтів [16]. Регламент також зобов'язує включити кліматичні критерії до переліку нормативно визначених стандартів належного сільськогосподарського стану земель (Good Agricultural and Environmental Condition – GAEC), що спрямовано на формалізацію адаптаційних заходів на рівні національного правового регулювання.

Включення кліматичних орієнтирів у механізми забезпечення продовольчої безпеки Європейського Союзу відбувається, зокрема, через положення Регламенту (ЄС) 2021/1119 (European Climate Law), яким встановлено обов'язкову ціль досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року [17]. У цьому нормативному акті аграрний сектор визначається як один із вразливих напрямів, здатних як сприяти пом'якшенню наслідків кліматичних змін, так і загострювати їх за умов відсутності належного правового реагування. У статті 5 передбачено обов'язок Європейської Комісії здійснювати регулярну оцінку кліматичних ризиків, з урахуванням впливу на агропродовольчі ланцюги.

Додаткову функцію нормативної координації виконує Стратегія ЄС з адаптації до зміни клімату (2021), яка, хоча і має форму комунікації Європейської Комісії, фактично визначає пріоритети адаптаційної політики для держав-членів та стимулює внесення відповідних змін до національного законодавства [18]. У цьому документі сільське господарство визначено серед чотирьох критичних секторів, що вимагають цільових правових рішень. Стратегія акцентує на потребі вдосконалення регулювання у сферах управління ризиками, пов'язаними з посухами, дефіцитом води, деградацією ґрунтів та підвищенням біологічної вразливості сільськогосподарських культур.

У свою чергу, Європейський зелений курс (European Green Deal), презентований у 2019 році, а після 2020 року підтриманий низкою законодавчих ініціатив, формує програмну основу для реформування аграрного законодавства за принципами сталого розвитку, циркулярної економіки

та збереження біорізноманіття [19]. Хоча положення Green Deal не мають самостійної юридичної сили, вони активно реалізуються через акти вторинного права – зокрема, у сферах планування, фінансування кліматично-стійких практик та правового забезпечення сертифікації вуглецево-нейтрального виробництва.

У таблиці 1 подано систематизований огляд ключових правових актів та управлінських інструментів, що регламентують адаптацію аграрного сектору Європейського Союзу до кліматичних змін. Відображено типи джерел (регламенти, стратегії, рішення, судові практики), їхній юридичний статус та сферу застосування в межах комплексної адаптаційної політики ЄС. Такий формат дозволяє виокремити функціональні ролі окремих документів у побудові правового механізму реагування на кліматичні загрози в сільському господарстві.

Після 2020 року спостерігається активізація нормотворчої діяльності у сфері ко-

Таблиця 1
Нормативно-інституційна структура правового регулювання адаптації аграрного сектору ЄС до кліматичних змін

Компонент системи	Юридичний статус	Функціональна роль
Регламент ЄС 2021/2115 (CAP Strategic Plans)	Регламент ЄС, обов'язковий	Базова нормативна рамка адаптації
GAEC-стандарти та екосхеми (CAP 2023–2027)	Вторинне право, обов'язкове до імплементації	Визначення практичних критеріїв сталого ведення агробізнесу
Регламент ЄС 2021/1119 (European Climate Law)	Регламент ЄС, імперативний	Цільова кліматична нейтральність до 2050 року
Стратегія адаптації до зміни клімату (2021)	Комунікація ЄК, програмний документ	Орієнтири для розвитку правової політики адаптації
European Green Deal	Стратегічна ініціатива, індикативна дія	Глобальний напрям для трансформації сільського господарства
Регламент ЄС 2023/1420 (Sustainable Food Systems)	Регламент ЄС, чинний з 2024 року	Формалізація продовольчої безпеки у праві
Національні стратегічні плани (напр. Франція)	Національне право в рамках CAP	Імплементація ЄС-стратегій на рівні країн
EFSAI – Рішення ЄК C(2022)0119 final	Адміністративне рішення, координаційна функція	Контроль, індикатори, міждержавна координація
Регламент ЄС 2021/241 (Next Generation EU)	Регламент ЄС, фінансово-правовий інструмент	Фінансування адаптаційних заходів
Практика СЈЕУ у справах щодо продовольчої безпеки	Судова практика ЄС, прецедентне тлумачення	Зобов'язання держав вживати правових заходів

Джерело: складено автором на основі власного дослідження.

дифікації кліматичних ризиків у зв'язку з реалізацією права на продовольчу безпеку. Зокрема, у Регламенті (ЄС) 2023/1420 про стійкі продовольчі системи, який набрав чинності у 2024 році, передбачено створення Європейської системи моніторингу агропродовольчої стабільності, що ґрунтується на використанні агрокліматичних даних і включає гарантії доступу до базових продуктів харчування [20].

У практиці Суду Європейського Союзу з 2021 року простежується формування підходу до тлумачення продовольчої безпеки як складової сталого розвитку, яка підпадає під дію імперативних норм первинного права ЄС. Так, у справі C-237/22 Суд визнав обов'язком держав-членів ухвалення превентивних нормативних заходів

щодо агропродовольчих ризиків, що прогноуються внаслідок кліматичної дестабілізації [21].

Виконання вимог Регламенту № 2021/2115 щодо національних стратегічних планів забезпечило появу ряду державних стратегій, що містять елементи правової адаптації. Наприклад, Стратегічний план Франції на 2023–2027 роки включає імперативні положення щодо зменшення агрокліматичних ризиків, зокрема через впровадження податкових пільг для водозберігаючих технологій, механізмів страхування кліматичних збитків і стимулювання правових практик сталого землекористування [22].

На рівні координаційного управління функціонує Європейська рамкова ініці-

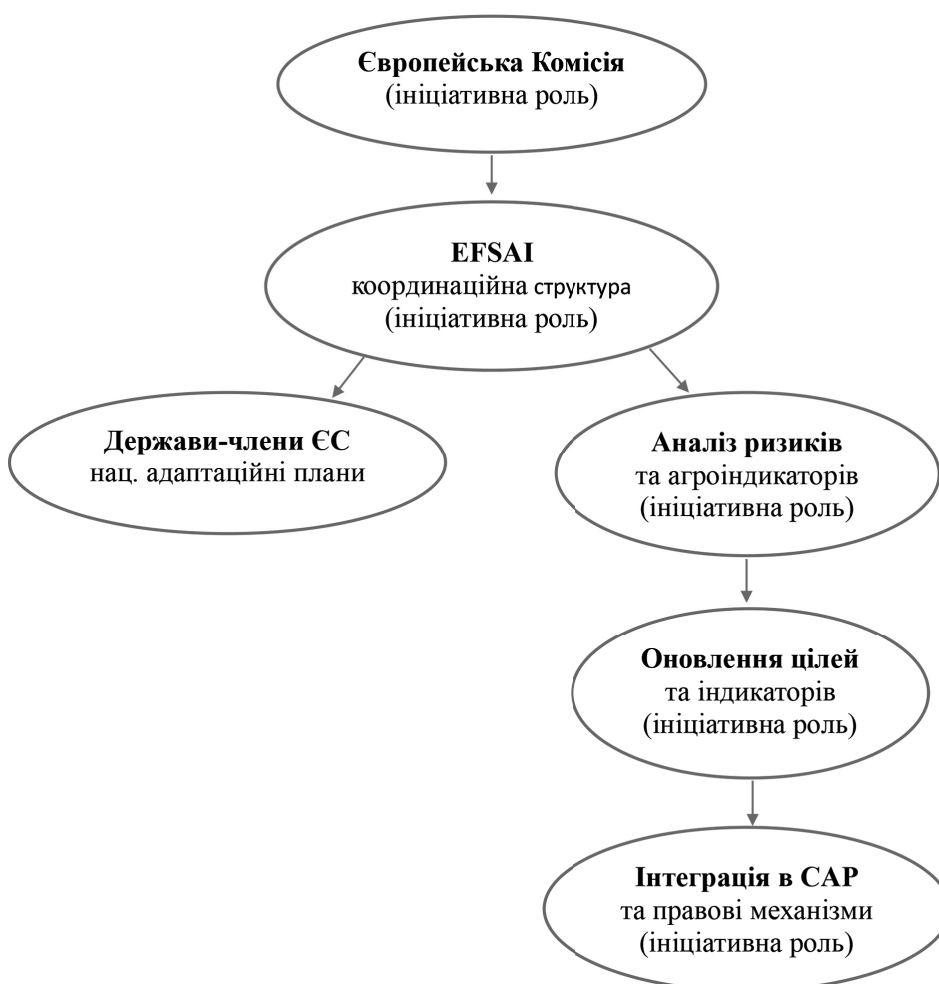

Рисунок 1. Механізми координації правового регулювання агрокліматичної адаптації в межах EFSAI (схема)

Джерело: складено автором на основі власного дослідження.

атива з адаптації в сільському господарстві (EFSAI), закріплена Рішенням Європейської Комісії від 17 січня 2022 року (C(2022)0119 final) [23]. Згідно з цим рішенням, чинним станом на 2025 рік, держави-члени зобов'язані щорічно оновлювати адаптаційні цілі й індикатори на основі аналізу національних нормативно-правових умов та кліматичних загроз.

Рисунок 1 демонструє взаємозв'язки між ключовими джерелами права Європейського Союзу, профільними інституціями та напрямками правового регулювання адаптації сільського господарства до кліматичних змін. Структуру побудовано на принципі вертикальної інтеграції – від імперативних регламентів первинного рівня до механізмів реалізації на рівні держав-членів.

На верхньому рівні розміщено базові акти ЄС – Регламент (ЄС) 2021/2115 та Регламент (ЄС) 2021/1119, які мають обов'язкову силу та встановлюють загальні правові параметри адаптаційної політики у сфері агровиробництва. Вони покладають на держави-члени обов'язок розробки стратегічних планів з урахуванням кліматичних викликів та цілей досягнення вуглецевої нейтральності.

Другий рівень охоплює програмні документи без прямої юридичної сили, зокрема Стратегію адаптації до зміни клімату (2021) і European Green Deal, які визначають політичні пріоритети та спрямовують процес нормотворення у сфері вторинного права і національних політик.

На наступному рівні представлено новітні акти, зокрема Регламент (ЄС) 2023/1420 про сталу продовольчу систему, у якому закріплено обов'язок інтегрувати питання адаптації до кліматичних змін у законодавство про продовольчу безпеку.

Окремий блок схеми формують національні стратегічні плани, що адаптують європейські правові норми до внутрішнього законодавства відповідно до специфіки аграрного сектору. Як приклад наведено Стратегічний план Франції, який містить правові положення щодо зниження кліматичних ризиків за допомогою податкових пільг, страхових інструментів та стимулю-

вання екологічних практик землекористування.

Завершальний рівень представлений координаційним компонентом – ініціативою EFSAI, яка виконує функцію оцінювання прогресу адаптації в сільському господарстві на основі нормативних та агрокліматичних індикаторів. Фінансування відповідних заходів здійснюється через програму Next Generation EU, що включає правові механізми розподілу ресурсів між державами-членами з урахуванням їх національних стратегічних цілей.

Крім нормативної бази, адаптація агропродовольчого сектору Європейського Союзу до кліматичних змін ґрунтується на фінансово-правових інструментах. У межах програми Next Generation EU передбачено окремий напрям підтримки інновацій у сфері продовольчих систем. Його реалізація регламентується положеннями Регламенту (ЄС) 2021/241, який встановлює юридичні вимоги до порядку надання грантів, обов'язків держав-членів щодо впровадження екологічного законодавства та системи звітності за результатами адаптаційних заходів [24].

Таким чином, правове регулювання адаптації аграрного сектору в межах ЄС сформовано як багаторівнева система, що охоплює імперативні норми, програмні акти, механізми фінансування та моніторингові ініціативи. Незважаючи на прогрес у нормативному забезпеченні, актуальними залишаються питання уніфікації критеріїв оцінки адаптаційного прогресу, визначення правового статусу аграрного виробника як суб'єкта кліматичної вразливості, а також чіткого нормативного закріплення адаптаційної компоненти у політиці державного нагляду за агросферою.

Висновки

Правове забезпечення адаптації аграрного сектору Європейського Союзу до кліматичних змін формувалося як багаторівнева нормативна система, яка поєднує положення первинного права, акти вторинного законодавства та координаційні механізми. Аналіз показав, що адаптаційна політика ЄС реалізується за принципом

поліцентричності, де кожен компонент – від Регламенту (ЄС) 2021/2115 до Стратегії з адаптації до зміни клімату – виконує чітко визначені нормативні функції в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Наявність імперативних норм у таких актах, як Регламент (ЄС) 2021/1119 та Регламент (ЄС) 2023/1420, фіксує обов'язок держав-членів інтегрувати адаптаційні інструменти до національних політик і здійснювати регулярне звітування про результати їх впровадження. Основними формами правового закріплення адаптаційних заходів визнано стратегічне планування на основі національних CAP-планів, а також галузеве регулювання – зокрема через екосхеми, стандарти ГАЕС та інструменти правового стимулювання.

Особлива роль у трансформації кліматичних параметрів у юридично зобов'язальні стандарти належить Європейській рамковій ініціативі EFSAI, яка здійснює контроль за збором агрокліматичних даних, оновленням індикаторів адаптації та координацією з державами-членами. У межах правового аналізу встановлено, що адаптаційне регулювання виконує не лише функцію пом'якшення ризиків для аграрного сектору, але й виступає частиною системи забезпечення продовольчої безпеки. Адаптаційна політика включає комплекс процедур – звітності, юридичної відповідальності, нормативної координації між секторами та державами ЄС. Виявлено потребу в подальшій розробці механізмів правової оцінки ефективності адаптації, зокрема у частині визначення правового статусу аграрного виробника як суб'єкта, що зазнає кліматичних ризиків, та учасника процесів нормативної взаємодії. Окрему увагу слід приділити процедурному врегулюванню питань моніторингу та правової інтеграції результатів адаптаційної політики в межах реалізації Спільної аграрної політики.

Таким чином, хоча правова система Європейського Союзу у сфері сільського господарства демонструє ознаки поступового уніфікування, вона потребує подальшого нормативного посилення з метою забезпечення ефективної відповіді на кліматич-

ні виклики та гарантування стабільності продовольчих систем в умовах глобальних змін.

Література

1. DeepTech Revolution in the AgroFood (DRAF) // EIT Food Learning Platform. 2024. URL: <https://learning.eitfood.eu/courses/deeptech-revolution-in-the-agrofood-draf> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
2. European Climate Law // European Commission – Climate Action. 2021. Regulation (ЄС) 2021/1119. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
3. Agricultural Policy 2023–2027: CAP funding rules // Council of the European Union. 2023. Регламент CAP 2023–2027. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cap-funding-rules-2023-2027/> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
4. Galanakis C. M., Daskalakis M. I., Galanakis I. M., Nehrey M., Spanou M., Vetsou A., Agrafioti E. Landscape of policies, standards, approaches, and projects for EU food security: an overview // *Discover Food*. 2025. Vol. 5, № 1. P. 1–26. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s44187-025-00387-6> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
5. Ataseven Y. Evaluation of the possible effects of the European Green Deal Process on Agricultural Policies in Türkiye // *Journal of Agricultural Sciences*. 2023. Vol. 29, № 1. P. 13–25. URL: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ankutbd/article/1108754> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
6. Wijerathna-Yapa A., Pathirana R. Sustainable agro-food systems for addressing climate change and food security // *Agriculture*. 2022. Vol. 12, no. 10, article 1554. URL: <https://doi.org/10.3390/agriculture12101554> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
7. Afaq M., Okitasari M. The interplay between agricultural subsidies and climate change: A systematic review of emerging themes and research directions // *Sustainable Environment*. 2025. Vol. 11, № 1. Art. 2536901. URL: <https://doi.org/10.1080/27658511.2025.2536901> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).

8. Lipper L., Cavatassi R. The challenge climate change poses to achieving resilient and inclusive rural transformation (RITI) // *Global Food Security*. 2024. Vol. 43. Art. 100811. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100811> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
9. Kyriakopoulos G. L., Sebos I. Enhancing Climate Neutrality and Resilience through Coordinated Climate Action: Review of the Synergies between Mitigation and Adaptation Actions // *Climate*. 2023. Vol. 11, № 5. Art. 105. URL: <https://www.mdpi.com/2225-1154/11/5/105> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
10. Županić F. Ž., Radić D., Podbregar I. Climate change and agriculture management: Western Balkan region analysis // *Energy, Sustainability and Society*. 2021. Vol. 11, № 1. Art. 51. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s13705-021-00327-z> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
11. Janni M., Maestri E., Gullì M., Marmiroli M., Marmiroli N. Plant responses to climate change, how global warming may impact on food security: a critical review // *Frontiers in Plant Science*. 2024. Vol. 14. Art. 1297569. URL: <https://doi.org/10.3389/fpls.2023.1297569> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
12. Safi L., Mujeeb M., Sahak K., Mushwani H., Hashmi S. K. Climate change impacts and threats on basic livelihood resources, food security and social stability in Afghanistan // *GeoJournal*. 2024. Vol. 89, № 2. Art. 85. URL: <https://doi.org/10.1007/s10708-024-11077-8> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
13. O m o k p a r i o l a D . O . , Agbanu-Kumordzi C., Samuel T., Kiswii L., Moses G. S., Adelegan A. M. Climate change, crop yield, and food security in Sub-Saharan Africa // *Discover Sustainability*. 2025. Vol. 6, № 1. Art. 678. URL: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01580-4> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
14. Tirado M. C., Vivero-Pol J. L., Bezner Kerr R., Krishnamurthy K. Feasibility and effectiveness assessment of multi-sectoral climate change adaptation for food security and nutrition // *Current Climate Change Reports*. 2022. Vol. 8, № 2. P. 35–52. URL: <https://doi.org/10.1007/s40641-022-00181-x> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
15. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the Common Agricultural Policy (CAP Strategic Plans Regulation). – EUR-Lex, 2021. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
16. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulations (EU) 2021/2115 and 2021/2116 on CAP strategic plans, conditionality, direct payments and performance reporting (COM(2025) 236 final, 14.05.2025). – URL: <https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/d/d/workspace/SpacesStore/b595fc96-2988-44fb-86a5-4383cb070119/download> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).
17. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality ('European Climate Law'). – EUR-Lex, 2021. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj/eng> (дата звернення: 24 липня 2025 р.).
18. EU Strategy on Adaptation to Climate Change: Communication from the Commission, COM(2021) 82 final, 24 February 2021. – Brussels: European Commission, 2021. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0082> (дата звернення: 20 липня 2025 р.).
19. The European Green Deal: Communication from the Commission, COM(2019) 640 final, 11 December 2020. – Brussels: European Commission, 2020. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=celex:52019DC0640> (дата звернення: 19 липня 2025 р.).
20. Commission Implementing Regulation (EU) 2023/1420 of 4 July 2023 concerning the classification of certain goods in the Combined Nomenclature. – EUR-Lex, 2023. – URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1420/oj/eng (дата звернення: 22 липня 2025 р.).

21. Judgment of the Court (Eighth Chamber) of 4 October 2024. Mylan IRE Healthcare Ltd v European Commission, Case C-237/22 P. – Court of Justice of the European Union, 2024. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0237> (дата звернення: 22 липня 2025 р.).

22. Strategic Plan for the CAP 2023–2027 – France. – Brussels: European Commission DG Agriculture and Rural Development, 2024. – URL: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2024-01/csp-at-a-glance-france_en.pdf (дата звернення: 20 липня 2025 р.).

23. Commission Decision C(2022) 0119 final of 17 January 2022 establishing the European Framework for Sustainable Agricultural Innovation (EFSAI). – Brussels: European Commission, 2022. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ%3AC%3A2022%3A347%3AFULL> (дата звернення: 26 липня 2025 р.).

24. Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council establishing the Recovery and Resilience Facility (Next Generation EU legal base for adaptation investments). – EUR-Lex, 2021. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj/eng> (дата звернення: 29 липня 2025 р.).

References

1. EIT Food Learning Platform. (2024). *DeepTech Revolution in the AgroFood (DRAF)*. Retrieved from: <https://learning.eitfood.eu/courses/deeptech-revolution-in-the-agrofood-draf> [in English].

2. European Commission. (2021). *European Climate Law*. Regulation (EU) 2021/1119. Retrieved from: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en [in English].

3. Council of the European Union. (2023). *Agricultural Policy 2023–2027: CAP funding rules*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cap-funding-rules-2023-2027/> [in English].

4. Galanakis, C. M., Daskalakis, M. I., Galanakis, I. M., Nehrey, M., Spanou, M., Vetsou, A., & Agrafioti, E. (2025). Landscape

of policies, standards, approaches, and projects for EU food security: An overview. *Discover Food*, 5(1), 1–26. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s44187-025-00387-6> [in English].

5. Ataseven, Y. (2023). Evaluation of the possible effects of the European Green Deal Process on Agricultural Policies in Türkiye. *Journal of Agricultural Sciences*, 29(1), 13–25. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ankutbd/article/1108754> [in English].

6. Wijerathna Yapa, A., & Pathirana, R. (2022). Sustainable agro food systems for addressing climate change and food security. *Agriculture*, 12(10), Article 1554. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/agriculture12101554> [in English].

7. Afaq, M., & Okitasari, M. (2025). The interplay between agricultural subsidies and climate change: A systematic review of emerging themes and research directions. *Sustainable Environment*, 11(1), Article 2536901. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/27658511.2025.2536901> [in English].

8. Lipper, L., & Cavatassi, R. (2024). The challenge climate change poses to achieving resilient and inclusive rural transformation (RITI). *Global Food Security*, 43, Article 100811. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100811> [in English].

9. Kyriakopoulos, G. L., & Sebos, I. (2023). Enhancing climate neutrality and resilience through coordinated climate action: Review of the synergies between mitigation and adaptation actions. *Climate*, 11(5), Article 105. Retrieved from: <https://www.mdpi.com/2225-1154/11/5/105> [in English].

10. Županić, F. Ž., Radić, D., & Podbregar, I. (2021). Climate change and agriculture management: Western Balkan region analysis. *Energy, Sustainability and Society*, 11(1), Article 51. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1186/s13705-021-00327-z> [in English].

11. Janni, M., Maestri, E., Gulli, M., Marmioli, M., & Marmioli, N. (2024). Plant responses to climate change, how global warming may impact on food security: A critical review. *Frontiers in Plant Science*, 14, Article 1297569. Retrieved from: <https://doi.org/10.3389/fpls.2023.1297569> [in English].

12. Safi, L., Mujeeb, M., Sahak, K., Mushwani, H., & Hashmi, S. K. (2024). Climate change impacts and threats on basic livelihood resources, food security and social stability in Afghanistan. *GeoJournal*, 89(2), Article 85. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10708-024-11077-8> [in English].

13. Omokpariola, D. O., Agbanu Kumordzi, C., Samuel, T., Kiswii, L., Moses, G. S., & Adelegan, A. M. (2025). Climate change, crop yield, and food security in Sub-Saharan Africa. *Discover Sustainability*, 6(1), Article 678. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01580-4> [in English].

14. Tirado, M. C., Vivero Pol, J. L., Bezner Kerr, R., & Krishnamurthy, K. (2022). Feasibility and effectiveness assessment of multi-sectoral climate change adaptation for food security and nutrition. *Current Climate Change Reports*, 8(2), 35–52. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s40641-022-00181-x> [in English].

15. European Parliament & Council. (2021). *Regulation (EU) 2021/2115 on support for CAP strategic plans*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng> [in English].

16. European Commission. (2025). *Proposal to amend CAP strategic plans: COM (2025) 236 final*. Retrieved from: <https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/d/d/workspace/SpacesStore/b595fc96-2988-44fb-86a5-4383cb070119/download> [in English].

17. European Parliament & Council. (2021). *Regulation (EU) 2021/1119 establishing the European Climate Law*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj/eng> [in English].

18. European Commission. (2021). *EU Strategy on Adaptation to Climate Change: COM (2021) 82 final*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0082> [in English].

19. European Commission. (2020). *The European Green Deal: COM (2019) 640 final*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=celex:52019DC0640> [in English].

20. European Commission. (2023). *Commission Implementing Regulation (EU) 2023/1420*. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1420/oj/eng [in English].

21. Court of Justice of the EU. (2024). *Judgment C-237/22: Mylan IRE Healthcare Ltd v European Commission*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0237> [in English].

22. European Commission. (2024). *Strategic Plan for the CAP 2023–2027 – France*. Retrieved from: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2024-01/csp-at-a-glance-france_en.pdf [in English].

23. European Commission. (2022). *Commission Decision C (2022) 0119 final: EFSAI Framework*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ%3AC%3A2022%3A347%3AFULL> [in English].

24. European Parliament & Council. (2021). *Regulation (EU) 2021/241 establishing the Recovery and Resilience Facility*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj/eng> [in English].

POLYCH Valeriia Pavlivna,

Doctor of Philosophy, Assistant at the Department of European Union Law, Yaroslav Mudryi National Law University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4443-4890>

ZHUKOV Ihor Mykolaiovych,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor at the Department of European Union Law, Yaroslav Mudryi National Law University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1374-196X>

LEGAL FOUNDATIONS FOR THE ADAPTATION OF THE EU AGRICULTURAL SECTOR TO THE CLIMATE CRISIS IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY

In this study, a comprehensive analysis was conducted of the regulatory and legal framework governing the adaptation of the European Union's agricultural sector to the impacts of climate change, taking into account current challenges in food security and global environmental instability. The structure of existing regulatory mechanisms was examined, including EU strategic documents, legislative acts, and financial-indicator instruments

that support agricultural transformation and ensure production sustainability under changing climatic conditions. Key normative documents were systematized and classified, including Regulation (EU) 2021/2115, Regulation (EU) 2021/1119, Regulation (EU) 2023/1420, the 2021 Climate Adaptation Strategy, and the EFSAI coordination mechanism, with an emphasis on their role in regulating agricultural actors and monitoring the implementation of adaptation measures. The analysis demonstrated that the EU legal system functions as a polycentric model, in which adaptation policies are implemented through a combination of binding norms, program-targeted strategies, indicator-based reporting, and financing systems that promote environmentally sustainable and economically efficient agricultural practices. Particular attention was paid to legal instruments for sustainable land use, eco-schemes, environmental monitoring systems, and risk management, which serve as key

elements for implementing adaptation measures at the level of individual farms and regions. Coordination mechanisms between national authorities and EU institutions were examined to assess the integration of adaptation policies into the Common Agricultural Policy instruments, as well as the procedural consolidation of the legal status of agricultural entities under climate-related challenges. The study concludes that further development of regulatory governance and comprehensive methodologies for the legal assessment of adaptation measures are essential to enhance the effectiveness of management decisions in food security, reduce the risk of agricultural production losses, and strengthen the resilience of the agricultural sector to climate change at both the EU and member state levels.

Keywords: *adaptation, agricultural sector, climate risks, food security, legal regulation, European Union, strategic plans, eco-schemes, legislation, EFSAI.*